

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

I Š V A D A

DĖL AB "MAŽEIKIŲ NAFTA" GENERALINIO DIREKTORIAUS JAMES E. SCHEEL 2001-05-31 PAAIŠKINIMO DĖL 2001-05-22 VALSTYBĖS KONTROLĖS ATASKAITOS Nr. 210-6

Vilnius, 2001 m. birželio 5 d.
Vilnius

Mes, Kontrolės ir veiklos audito skyriaus vyriausiasis kontrolierius R. Sanajevas ir Teisės skyriaus vyriausioji specialistė V. Galinaitienė, vadovaudamiesi Valstybės kontrolės pareigūnų atliekamų tikrinimų dokumentavimo taisyklių 5.6 p. ir išnagrinėję AB "Mažeikių nafta" generalinio direktoriaus James E. Scheel 2001-05-31 paaiškinimą dėl Valstybės kontrolės 2001-05-22 ataskaitos Nr. 210-6, darome šią išvadą:

1. AB "Mažeikių nafta" generalinio direktoriaus James E. Scheel 2001-05-31 paaiškinimas dėl Valstybės kontrolės 2001-05-22 ataskaitos Nr. 210-6 iš esmės niekuo nesiskiria nuo paaiškinimo, gauto dėl minėtos ataskaitos projekto. Dėl pastarojo paaiškinimo 2001-05-18 buvo pateikta išvada (tikrinimo medžiagos byla Nr. 4, 89 psl.).

2. Išnagrinėjus AB "Mažeikių nafta" generalinio direktoriaus James E. Scheel 2001-05-31 paaiškinimą dėl Valstybės kontrolės 2001-05-22 ataskaitos Nr. 210-6, darytina išvada, kad su šia ataskaita išsamiai susipažinta nebuvo. AB "Mažeikių nafta" generalinio direktoriaus James E. Scheel 2001-05-31 paaiškinimas - tai paaiškinimas ne dėl Valstybės kontrolės 2001-05-22 ataskaitos Nr. 210-6, o dėl šios ataskaitos projekto, nes:

- paaiškinimo 7 psl. teigiama, kad Valstybės kontrolės išvadose dėl MEC, TC ir IAG mokėjimo neteisingai nurodyta, **kad minėtos kompanijos teikė paslaugas pasibaigus sutarčių galiojimo laikui. Ataskaitos išvadose dėl apmokėjimo kompanijoms MEC, TC ir IAG (ataskaitos 14-16 psl.) tokių išvadų iš viso nėra.** Minėtos išvados buvo ataskaitos projekte, tačiau, nagrinėjant AB "Mažeikių nafta" generalinio direktoriaus James E. Scheel 2001-05-17 paaiškinimą dėl šio projekto ir remiantis Kontrolės ir veiklos audito skyriaus vyriausiojo kontrolieriaus R. Sanajevo 2001-05-18 išvada (tikrinimo medžiagos byla Nr. 4, 90 psl.), šių teiginių buvo atsisakyta;

- paaiškinimo 8 psl. teigiama, kad bendrovė iš esmės sutinka su ataskaitos 23 psl. esančia 1 išvada, taip pat komentuojama 23 psl. esanti 2 išvada, nors ataskaitos 23 psl. yra ne 1 ir 2 išvados, kaip buvo projekte, o 3 išvada;

- paaiškinimo 6 ir 7 psl. teigiama, kad bendrovė negali sutikti su išvada, **kad 2002 m. bus patirtas 300 mln. Lt apyvartinio kapitalo "nuostolis", kuris galėtų būti panaudotas palūkanų sumokėjimui bei modernizavimui. Tokios formuluotės ataskaitoje nėra.** Ataskaitos

7 tikrinimo klausimo 2 išvadoje nurodoma, kad “bendrovė netektu 300 mln. apyvartinių lėšų, kurias galėtų panaudoti palūkanoms dengti ir modernizacijai” (ataskaitos 42 psl.).

3. Paaiškinime esminių nesutikimų, pagrįstu papildomais dokumentais ar argumentais, turinčiais įtakos ataskaitos išvadoms, nėra. Paaiškinime yra tik išreikšta nuomonė, patvirtinanti atskiras Valstybės kontrolės 2001-05-22 ataskaitos Nr. 210-6 išvadas:

- sutinkama su atlikto tikrinimo ataskaitos 1 klausimo “Valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų paskirtis, apskaita ir atskaitomybė” 1 ir 2 išvada, kad pagal investicijų sutartį bei Vyriausybės nutarimus, paskolos, skirtos padengti dvigubo apyvartinio kapitalo trūkumą ir investicijoms, ir įstatymu nustatyta skolinimosi 650 mln. JAV dol. suma nebuvo viršyta. Paaiškinimo 2 psl. sutinkama, kad LRV 1999-12-15 nutarime Nr. 1404 ir 200-02-28 nutarime Nr. 227 nurodyta, kad paskolos yra skirtos apyvartinėms lėšoms ir investicijoms, tačiau nesuprantama bendrovės generalinio direktoriaus James E. Sheel formuluotė, kad “šiam Vyriausybės padarytam bendrovė neturėjo įtakos”;

- sutinkama su tikrinimo ataskaitos 2 klausimo “Valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų panaudojimo planavimas, tikslų nustatymas, strategija, valdymas” 2 ir 3 išvadomis, kad negautas 570 mln. JAV dol. finansavimas iš išorinių šaltinių ir lėšų poreikis bei finansavimo šaltiniai, nurodyti verslo plane, neatitinka lėšų poreikio ir finansavimo šaltinių, numatytų memorandume, tačiau aiškinamos negauto finansavimo ir neatitikimų verslo plane ir memorandume priežastys (paaiškinimo 3 psl.);

- paaiškinimo 4 psl. konstatuojama, kad “pradiniu paskolos gavimo metu, buvo gauta daugiau lėšų, negu reikėjo”; Šį faktą patvirtina ir ataskaitos 3 klausimo “Valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų panaudojimo analizė, dinamika, apskaita, atskaitomybė ir vertinimas teisėtumo požiūriu” 1 išvada, kad 1999 m. lapkričio mėn. bendrovės apyvartiniam kapitalui 90 mln. JAV dol. paskola nebuvo reikalinga, nes tokia pat suma buvo laikoma depozite;

- paaiškinimo 5 psl. formuluotės patvirtina ataskaitos minėto 3 klausimo 3 išvados paskutinį sakinį, kad Valstybės skolos įstatymo 10 str. nuostatos dėl sankcijų panaikintos ir jos negali būti taikomos;

- ekonomiškai nepagrįstas paaiškinimo teiginys (4 psl.), kad “Kaip tik siekiant sumažinti finansavimo kaštus, trumpiems periodams pinigai buvo laikomi depozitinėse sąskaitose už kurias gaunamos didesnės palūkanos, nei laikant lėšas einamojoje sąskaitoje”, nes pripažįstama, kad paskolų tam tikru laikotarpiu buvo gauta daugiau, nei buvo reikalinga (paaiškinimo 4 psl.). Be to, paskolos sutarties 2.3 p. bendrovei buvo numatyta teisė pranešti Finansų ministerijai apie numatomą paskolos suteikimo dieną, tai reiškia, kad jei paskolų yra per daug atitinkamu laikotarpiu, jų galima ir neimti. Taigi nesuprantama ekonominė nauda, kai už paskolas, kurių tam tikru laikotarpiu buvo gauta daugiau nei reikalinga, mokamos 10% palūkanos, o už lėšas, laikomas depozite, gaunama 5,1 % palūkanų.

- sutinkama su ataskaitos minėto 3 klausimo 5 išvada, kad iš gautų paskolų 204.471.360 JAV dol. panaudota apyvartinėms lėšoms, o investicijoms – 17.020.993 JAV dol., arba 8 proc. (paaiškinimo

6 psl.).

- iš esmės sutinkama su ataskaitos 4 klausimo “Apyvartinių lėšų ir išlaidų investicijoms bei pajamų, naudojant apyvartines lėšas, analizė ir teisėtumas” 1 išvada, kad apyvartinės lėšos buvo naudojamos žaliavai pirkti, investicijoms, valdymo mokesčiui, darbo užmokesčiui, mokesčiams ir palūkanoms už paskolas mokėti bei kitoms smulkioms išlaidoms (paaiškinimo 8 psl.);

- visiškai neprieštaraujama ir sutinkama su ataskaitos 4 klausimo 2 išvada, kad bendrovė, neužtikrinusi naftos produktų kokybės pagal Europos Sąjungos reikalavimus, neteko dalies apyvartinių lėšų (apie 63 mln. Lt), tačiau paaiškinama, kodėl buvo uždelstas kokybės gerinimo priemonių įdiegimas (paaiškinimo 8, 9, 12 psl.). Bendrovė sutinka, kad dalis produkcijos buvo parduota nepatikimiems pirkėjams (paaiškinimo 9 psl.);

- sutinkama su ataskaitos 4 klausimo 4 išvada, kad iki 2001-04-01 nebuvo paskirtas asocijuotas bendrovės direktoriaus pavaduotojas, kuris Vyriausybės vardu turėjo prižiūrėti, kaip vykdoma valdymo sutartis (paaiškinimo 10 psl.);

- sutinkama su ataskaitos 5 klausimo “Bendrovės finansinių rezultatų ir verslo (veiklos) planuose numatytų rezultatų vertinimas” 3 išvada, kad verslo plane numatytas modernizavimas atsilieka ir perdirbimo apimtys neatitinka planinių, tačiau nesutinkama su pirmąja išvada, kad bendrovės finansiniai rezultatai blogėja, bloga finansinė būklė, didelė bankroto tikimybė (paaiškinimo 10, 11 psl.). Ši ataskaitos išvada pagrįsta skaičiais ir skaičiavimais. Bendrovės 1999 m. nuostolis buvo 130.863 tūkst. Lt, 2000 m. nuostolis – 213.728 tūkst. Lt, taigi bendrovės nuostolis padidėjo 63,3%. Šio audituoto nuostolio bendrovės generalinis direktorius James E. Scheel neneigia, tačiau nenori sutikti, kad rezultatai blogėja. Pažymėtina, kad veiklos efektyvumo rodiklių skaičiavimai buvo atlikti kartu su bendrovės atsakingais darbuotojais arba jų pačių. Vertinimas atliktas vadovaujantis viešosios įstaigos “Statistiniai tyrimai” parengtu analitiniu statistikos rinkiniu (tikrinimo medžiagos 4 byla, 118-119 priedai, 21-22 psl.). AB “Mažeikių nafta” bendrojo likvidumo koeficientas, pačios bendrovės paskaičiavimu (tikrinimo medžiagos 4 byla, 22 psl. 119 lapas), 1998 m. buvo 0,33, 1999 m. – 0,45, 2000 m. - 0,36. Bendrojo likvidumo koeficientas rodo, kiek kartų savininkų nuosavybė viršija bendrus įsipareigojimus. Kuo šis koeficientas didesnis, tuo aukštesnis mokumo lygis, mažesnė finansinė rizika bei bankroto grėsmė. Finansinė būklė vertinama labai gerai, kuomet bendrojo likvidumo koeficientas yra didesnis nei 2, gerai - kai minėtas koeficientas didesnis nei 1,5, patenkinamai - kai mažiau nei 1, nepatenkinamai - kai mažiau nei 1 ir blogai - kai mažiau nei 0,5. Bendrovei skaičiuojant 2000 m. bendrojo likvidumo koeficientą, akcininkų nuosavybei priskirtas ir 300.000 tūkst. Lt vertės akcininkų vekselis, kuris pagal dabartinius veiklos rezultatus nebus apmokėtas. Bendrojo likvidumo koeficientas be vekselio vertės yra 0,2, o bendrovės paskaičiavimu – 0,36, taigi bendrovės mokumo lygis yra žemas, finansinės rizikos ir bankroto grėsmė - didelė;

- sutinkama su ataskaitos 6 klausimo “Valstybės vardu ir su valstybės garantija gautų paskolų panaudojimo vertinimas” 2 išvada (paaiškinimo 11,12 psl.), kad iš paskolų, gautų iki investicijų sutarties pasirašymo, 275.653.788 Lt panaudota apyvartinėms lėšoms ir 434.086.796 Lt - investicijoms. Paaiškiniame teigiant, kad “daryti išvadas, kad lėšos bendrovėje naudojamos neefektyviai dėl mažiau nei 100 tūkst. Lt delspinigių sumokėjimo per metus, pinigų laikymo depozituose bei mažos investicijų apimties yra neteisinga”, pripažįstamas pats faktas, tačiau

neatsižvelgiama į tai, kad išvada dėl neefektyvaus paskolų naudojimo padaryta pagal viso tikrinimo metu nustatytus faktus bei visos finansinės veiklos analizę;

- sutinkama su ataskaitos 7 klausimo "Apmokėjimas už bendrovės parduotas akcijas" 2 išvados formuluote, kad nebus pasiekta numatyta *EBITDA* ir, kaip planuojama, visa vekselio suma gali būti užskaityta numatytos *EBITDA* trūkumui dengti (paaiškinimo 13 psl.).
- ataskaitoje pateiktas palyginimas su kitomis analogiškais įmonėmis remiasi ne tik įmonių veiklos rezultatais, bet ir privatizavimo būdu, įmonių investicijomis, modernizavimo kryptimis ir eiga, įmonių gamybos technologija, leidžiančia išgauti aukštos pridėtinės vertės naftos produktus (Nelsono kompleksiskumo indeksas), todėl teigti, kad palankiomis ekonominėmis sąlygomis dirbančios Vidurio Europos įmonės negali būti lyginamos su bendrove, negalima.

Paaiškiniame yra nesuprantamų ir niekuo nepagrįstų formuluočių, neteisingai interpretuojančių Valstybės kontrolės ataskaitos teiginius, pavyzdžiui:

- 5 psl. *"Tuo tarpu Valstybės kontrolės išvada (paskola nebuvo panaudota pagal tikslinę paskirtį ilgiau kaip 6 mėnesius) netiesiogiai reiškia, kad visa gautos paskolos suma turėjo būti panaudota jau kitą dieną po paskolos gavimo. Jeigu bendrovė būtų taip pasielgusi, ji būtų iš karto praradusi ar bent nepagrįstai sumažinusi apyvartinį kapitalą ir būtent taip būtų pažeidusi tikslinę paskolos paskirtį"*;

- 7 psl. "pagal šią Valstybės kontrolės interpretaciją bendrovė negalėtų atlikti jokio išankstinio mokėjimo".

Tikrinimo ataskaitoje nėra teigiama, kad negalima atlikti išankstinio mokėjimo. Ataskaitos 4 klausimo 7 išvadoje nurodoma, kad iš paskolų atlikusi avansinį mokėjimą, kuris nebuvo privalomas, bendrovė patyrė 482 tūkst. Lt. nuostolį, nes mokėjo 10 % palūkanas (17 psl.). Pagal 1999-10-29 paskolos sutarties 2.3 p. bendrovei, kaip paskolos gavėjui, suteikta teisė pranešti Finansų ministerijai apie numatomą paskolos suteikimo dieną, tai reiškia, kad jei paskolų yra per daug atitinkamu laikotarpiu, jų galima neimti ir nedaryti neprivalomų avansinių mokėjimų.

Paaiškiniame teigiama (9 psl.), kad užmokestis už "British & Baltic Vilnius", UAB "Sostena", SPAB "Autoūkis" suteiktas paslaugas negali būti laikomas užmokesčiu už valdymo paslaugas, tačiau tai prieštarauja pirminiams buhalterinės apskaitos dokumentams ir tikrinimo metu bendrovės pateiktiems papildomiems dokumentams. Šios bendrovės atliko tokias pat paslaugas, kaip "Williams", ir kad tai valdymo paslaugos pripažįsta pati bendrovė (tikrinimo medžiagos 3 byla, 91 priedas, 17 psl. bendrovės 2001-04-17 žiniaraštis apie valdymo mokesčio sąnaudas pagal 1999-10-29 valdymo sutartį). Pati bendrovė nurodo, kad valdymo sąnaudos po investicijų sutarties pasirašymo sudarė 59.437.068 Lt, iš jų:

UAB "Williams Lietuva" – 54.882.804 Lt;

UAB "British and Baltic Vilnius" – 4.519.788 Lt;

UAB "Sostena" – 1.493 Lt;

SPAB "Autoūkis" – 5.642 Lt;

“Williams” JAV – 27.341 Lt.

4. Kitos paaiškinimo formuluotės nepagrįstos skaičiavimais ir dokumentais, jos analogiškos esančioms ankstesniame AB “Mažeikių nafta” generalinio direktoriaus James E. Scheel 2001-05-17 paaiškiniame, kuris jau buvo išnagrinėtas ir į kurio pagrįstus teiginius buvo atsižvelgta pasirašant Valstybės kontrolės 2001-05-22 ataskaitą Nr. 210-6 “Dėl valstybės vardu ir su valstybės garantija skirtų paskolų panaudojimo efektyvumo bei teisėtumo vertinimo akcinėje bendrovėje “Mažeikių nafta” rezultatų”.

Kontrolės ir veiklos audito skyriaus vyriausiasis kontrolierius

**Rimantas
Sanajevs**

Teisės skyriaus vyriausioji specialistė

**Virginija
Galinaitytė**
